

Centrum för klinisk
forskning i Sörmland

Forskningsdagen 12 maj 2026

Program

Sammanfattningar av projekt

REGION
SÖRMLAND

UPPSALA
UNIVERSITET

Program

Tid: 12 maj kl. 09.00 – 16.00 (kaffe serveras från 08.30)

Plats: Konferensrum Pandion, Mälarsjukhuset, Eskilstuna

08.30-09.00	Registrering, kaffe/te och smörgås
09.00-09.10	Inledning och välkomsthälsning Magnus Johansson, hälso- och sjukvårdsdirektör
09.15-10.45	Projektpresentationer i fem parallella rum (se program)
10.45-11.00	Förmiddagsfika med kaffe/te och frukt
11.00-12.00	Gästföreläsare: Per-Ola Carlsson, professor i medicinsk cellbiologi och forskare på Uppsala universitet. Titel: Kan vi bota diabetes?
12.00-13.00	Vi äter lunch tillsammans i gästmatsalen. Var och en står för sin egen lunchkostnad
13.00-13.30	Avhandlingspresentation - Jan Erik Lundkvist
13.30-14.00	Avhandlingspresentation - Louise Karlsson
14.00-14.20	Eftermiddagsfika med kaffe/te och bulle/kaka
14.20-14.50	Avhandlingspresentation - Florim Delijaj
14.50-15.50	Gästföreläsare: Vivien Swanson, professor i hälsopsykologi, Psychology Division, Faculty of Natural Sciences. Titel: Hälsopsykologi i Skottland: att använda vetenskap för att förändra klinisk praxis?
15.50-16.00	Avslut och tack

Projektpresentationer

Samtliga presentationer kommer att hållas på svenska.

LOKAL: Pandion

Moderator: Ove Axelsson

Tid **Namn**

09.15 Kristina Fagerkvist

Titel

Effekten av en webbaserad intervention, Fex-Can Fertilitet, på fertilitetsrelaterad oro hos unga vuxna som behandlats för cancer som barn: En randomiserad kontrollerad studie

09.30 Joline Asp

Screening för alkoholproblem under graviditet – hur väl fungerar AUDIT i svensk mödrahälsovård?

09.45 Johanna Nylund

Placentär mesenkymal dysplasi – take home baby rate

10.00 Ingrid Blixt

Gravida kvinnors upplevelser av förberedelse och stöd på mödrahälsovården

10.15 Eva Åndell Jason

Sömn hos barn med neurologiska sjukdomar – mäter SDSC den på ett bra sätt?

10.30 Cecilia Mitt Holm

Perinatale utfall och maternell hälsa hos självstående mödrar efter assisterad befruktning

LOKAL: Hjärtat

Moderator: Linda Swanson

Tid **Namn**

09.15 Benjamin Rask

Titel

Allt som jag tyckte var svårt tidigare känns inte lika svårt längre” - deltagares upplevelse av metakognitiv träning för negativa symtom vid psykos

09.30 Martin Geisler

Karta och kompass - kartläggning och långtidsstudie av barns och ungas hälsa i Sörmland

09.45 Mathias Frank

Upplevelser av neuropsykiatriska utredningar, en kvalitativ studie

10.00 Pernilla Abrahamsson

Interpersonella aspekter av långvarig smärta

10.15 Pernilla Abrahamsson

Psykologiska faktorer förbättras av multimodal rehabilitering, men predicerar inte smärtrelaterat utfall

10.30 Katarina Blume

Med kritisk blick på anknytningsteorin: Kan vi verkligen lita på att psykologin är en objektiv vetenskap

Projektpresentationer

LOKAL: Känseln

Moderator: Christina Andreae

Tid	Namn	Titel
09.15	Charles Lue & Jonatan Berholt	MR inför strålbehandling i Region Sörmland
09.30	Karin Strömqvist Bååthe	Omställningen till Nära vård, omsorg och hälsa i Sörmland ur ett praktiktäna aktions forskningsperspektiv
09.45	Marina Arkkukangas	Där implementering lever eller dör – lärdomar från Sörmland
10.00	Sanna Tiikkaja	Ungdomar som bevittnat våld i familjen och samband med psykisk ohälsa, påverkar socialt stöd?
10.15	Susanne Nygård	Psykiska besvär, psykosociala faktorer och fysisk inaktivitet bland äldre kvinnor och män i Sverige: en befolkningsbaserad studie
10.30	Christina Andreae	Vilken roll spelar känsla av sammanhang för vårdpersonals hälsa under COVID-19 pandemin?

LOKAL: Smaken

Moderator: Linus Johnsson

Tid	Namn	Titel
09.15	Elsa Biteus	Symtomprofil relaterad till funktionsnedsättning och hälsorelaterad livskvalitet vid postcovid
09.30	Jens Lundegård	Allmänläkare och riktlinjestyrning: En kvalitativ studie av effekterna på allmänläkarens arbete
09.45	Emma Säfström & Maria Liljeroos	Leva med hjärtsvikt implementering och utvärdering av ett stödprogram
10.00	Staffan Hammarbäck	Innebörder av mötet med patienter i suicidal process
10.15	Gunnel Peterson	Analys av kostnadseffektivitet av nack-specifik träning med eller utan internetstöd för behandling av kroniska whiplashrelaterade besvär
10.30	Linus Johnsson	Uppnä sina mål och överleva: Allmänläkarens val av roller och strategier i deras dagliga etiska beslutsfattande

Projektpresentationer

LOKAL: Lukten

Moderator: Carl Otto Schell

Tid	Namn	Titel
09.15	Alexander Markku Numan Worobiec	Defekt mismatch repair (dMMR) kolorektalcancer, onkologisk behandling, fjärrspridningsmönster, tumörprofil, risk för annan cancer och tarmfloras effekt
09.30	Carl Johan Drott	Nationell, registerstödd randomiserad kontrollerad multicenterstudie jämförande rutinmässig mot selektiv cholangiografi vid cholecystektomi
09.45	Hampus Sjöstedt	Using Inability to Walk to predict in-hospital mortality in a high-income country - a comparison with the National Early Warning Score in a multicenter prospective cohort
10.00	Hannes Wållgren	Robotic-assisted contra open resection for suspected or confirmed gallbladder cancer
10.15	Erik Öhlén	Handläggning av gravida kvinnor med Chiari malformation typ 1: En nationell enkät riktad till neurokirurger, anesthesiologer och obstetriker
10.30	Carl Otto Schell	African Critical illness outcomes study (ACIOS)

Gästföreläsare

LOKAL: Pandion

Tid: 11.00-12.00

Kan vi bota diabetes?

Per-Ola Carlsson, professor i medicinsk cellbiologi och forskare på Uppsala universitet

Genredigering för att minska HLA och överuttrycka CD47 har utvecklats för att skydda allogena ö-celler mot immunavstötning utan behov av immunsuppression.

I en först-i-människa studie genredigerade vi 79,6 miljoner öceller och transplanterade dessa till underarmsmuskeln hos en individ med typ 1 diabetes. Primärt effektmått definierades som säkerhet under studiens första år.

Den kliniska studien har framgångsrikt uppnått både de primära och sekundära säkerhets- och effektmålen. Under studiens första år har det inte förekommit några allvarliga biverkningar (SAE) och inga biverkningar (AE) som möjligen eller troligtvis kan kopplas till studieprodukten. Deltagaren utvecklade inget immunförsvar mot de genmodifierade cellerna och cellernas insulinsekretion, mätt som C-peptid, är stabil vid 14 månaders uppföljning. PET/MRI visar en bestående GLP-1R-signal vid transplantatets injektionsställe vid både 3- och 12-månaders uppföljningen.

Denna kliniska studie öppnar möjligheten för framtida reversering av typ 1-diabetes med allogena betacellsersättningsterapier utan immunsuppression.

Gästföreläsare

LOKAL: Pandion

TID: 14.50-15.50

Hälsopsykologi i Skottland: att använda vetenskap för att förändra klinisk praxis?

*Vivien Swanson, professor i hälsopsykologi, Psychology Division, Faculty of Natural Sciences
University of Stirling, Scotland*

Most people struggle with health behaviours - including maintaining healthy eating, physical activity, good sleep patterns, avoiding substance use, and managing stress - but making changes to health behaviours can be really difficult. Health psychology is a growing field of science underpinned by a holistic bio-psycho-social approach, which applies psychology to understanding health behaviours and improving health and wellbeing. In the UK health psychologists contribute to promoting health and psychological wellbeing at all levels of intervention, from individuals to policy makers, and in fields related to public health, management of acute and chronic illness, and service delivery.

I am a health psychologist based at the University of Stirling, Scotland, and have devoted my career to health psychology research and its application to practice. My research has largely focused on understanding psychosocial determinants of health behaviours, in two broad areas: maternal and infant health (particularly breastfeeding) and long-term conditions such as diabetes - focusing on how this understanding can help healthcare practitioners to improve health. I have worked with health services in Scotland and elsewhere to use this knowledge to develop training for practitioners to develop their skills in health behaviour change.

This talk will start by describing what health psychology is, in the context of health and healthcare in Scotland. I will provide examples from my own research in breastfeeding and diabetes, explaining how understanding the psychology of health behaviours can be used to develop effective interventions and training for skills development, and to help health professionals work more effectively with their patients.

Avhandlingspresentationer

LOKAL: Pandion

Moderator: Marina Arkkukangas

Tid: 13.00-13.30

Psykologisk behandling i psykiatrisk vård – utfall och kliniska fördjupningar

Jan Erik Lundkvist, Leg. psykoterapeut, Fil.dr i psykologi, Psykiatriska mottagningen i Nyköping, Nyköpings lasarett Region Sörmland

Bakgrund: Betydande resurser avsätts till psykologisk behandling inom psykiatrisk vård, med eller utan medicinsk behandling. Kunskapen om utfallet av psykologisk behandling i klinisk kontext på psykiatriska mottagningar är dock fortfarande begränsad.

Metod: Studien genomfördes på fem psykiatriska mottagningar i Sörmland. Totalt deltog 325 patienter. Patienterna skattade ångest- och depressionssymtom, samt livskvalitet före, efter och ett år efter avslutad behandling. Även alkoholkonsumtion och behandlingens längd undersöktes.

Resultat: Psykologisk behandling ledde till tydliga förbättringar vid behandlingsavslut, vilka i hög utsträckning kvarstod efter ett år. Ungefär hälften av patienterna uppnådde en kliniskt betydelsefull symtomminskning och cirka 40 % uppnådde motsvarande förbättring av livskvalitet. Patienter med riskbruk av alkohol förbättrades i samma utsträckning som övriga, både avseende symtom och livskvalitet. Dessutom minskade deras alkoholkonsumtion. Både kortare och längre behandlingar gav goda resultat, men patienter med större svårigheter behövde oftare längre behandlingstid.

Slutsats: Psykologisk behandling inom psykiatrin fungerar väl i klinisk vardag. Resultaten visar att behandlingens längd bör anpassas efter patientens behov och svårighetsgrad, samt att patienter med riskkonsumtion av alkohol har stor nytta av behandlingen.

LOKAL: Pandion

Moderator: Marina Arkkukangas

Tid: 13.30-14.00

Främjande av hälsa genom vardagslivet

Louise Karlsson, Leg arbetsterapeut, Specialist i folkhälsa & Dr i hälsa och livsstil, Gnesta Vårdcentral

Bakgrund: Varje år sjukskrivs allt fler för stress, psykisk ohälsa, långvarig smärta och andra problem som leder till att människor inte får ihop sin vardag med arbete inkluderat.

Dagens samhälle är komplext och ställer höga krav på oss människor, inte enbart inom arbetslivet utan även utanför. Vi står dessutom inför utmaningen att allt fler blir äldre och kommer behöva vård, medan antalet personer i arbetsför ålder minskar.

Syfte: Att öka kunskapen både kring, vad som är det främsta riskfaktorerna att hamna i en aktivitetsohälsa, men främst hur kan vi främja hälsa hos den arbetsföra befolkningen- från ett individ, grupp och organisatoriskt perspektiv.

Metod: Avhandlingen innefattar både kvantitativ (enkätstudie) och kvalitativa metoder (intervjuer, fokusgrupper) med individer men också med chefer och HR inom Hälso-sjukvård, barnomsorg och IT (områden med högst resp lägst sjukskrivningstal).

Resultat: Övergripande resultat visar vikten av att uppleva mening och balans i vardagen för att främja hälsa, men också att se vardagen och hälsa som en helhet. Vi kan inte separera hälsa på jobbet, och hälsa hemma- det hör ihop. Avhandlingen lyfter även ett nytt begrepp; flex-ability som är en form av resurs som kan utvecklas både individuellt och organisatoriskt. Resultaten visar även vikten av aktivitetsmönster och aktivitetsvärden som illustreras som en kompass, då resultaten också speglar vikten av att kunna navigera sig själv, sina behov och mål i relation till andra och sin omgivning.

Slutsats: Att främja hälsa kräver insatser på flera nivåer, det är ett gemensamt ansvar som kräver insatser både från individen, arbetsgruppen, organisationen och från samhället i stort.

Avhandlingens namn; Navigating everyday life to promote occupational health- from an individual, group and organisational perspective.

Avhandlingspresentationer

LOKAL: Pandion

Tid: 14.20-14.50

Moderator: Marina Arkkukangas

Följsamhet till CPAP-behandling och huvudextensionsterapi med halskrage vid obstruktiv sömnapné

Florim Delijaj, med. dr, Institutionen för folkhälso- och vårdvetenskap; Allmänmedicin, Uppsala universitet samt Chefläkare, Patientsäkerhetsenheten, Region Sörmland

Handledare: Per Kristiansson, Eva Lindberg, Linus Johnsson

Bakgrund: Obstruktiv sömnapné (OSA) innebär upprepade andningsuppehåll under sömn och drabbar 6–17 % av vuxna. Tillståndet kan ge trötthet, sämre livskvalitet och ökad risk för sjukdomar. CPAP är effektiv behandling men används ofta oregelbundet på grund av biverkningar. Alternativ finns, men även dessa kan ge besvär. En möjlig ny metod är att hålla luftvägarna öppna genom bakåtböjning av huvudet, exempelvis med halskrage, vilket är otillräckligt studerat.

Metod: Tre studier genomfördes. I studie I deltog 217 patienter som följdes upp via telemedicin eller sedvanlig vård. Studie II inkluderade 100 patienter som fick livsstilsråd med eller utan halskrage; effekt mättes med kallade “respiratory events index” (REI). I studie III intervjuades deltagare om sina erfarenheter av halskrage.

Resultat: Telemedicin förbättrade inte följsamheten till CPAP. Biverkningar och rökning försämrade användningen. Halskrage gav förbättrat REI och syresättning, särskilt i rygggläge, men ingen skillnad i livskvalitet. Patienterna upplevde behandlingen som hjälpsam och relativt enkel.

Slutsats: Telemonitorering ensamt räcker inte för att öka CPAP-följsamhet. Halskrage framstår som ett enkelt och lovande komplement vid behandling av OSA, men fler studier behövs.

Lokal: Pandion

LOKAL: Pandion

TID: 09.15

Effekten av en webbaserad intervention, Fex-Can Fertilitet, på fertilitetsrelaterad oro hos unga vuxna som behandlats för cancer som barn: En randomiserad kontrollerad studie

Kristina Fagerkvist, Leg. Barnmorska och kontaktsjuksköterska gynekologisk cancer, Kvinnokliniken, Mälarsjukhuset; Med.dr. och associerad forskare, Uppsala universitet

Medverkande forskare: Kirsi Jahnukainen, Claudia Lampic & Lena Wettergren

Bakgrund: Att behandlas för cancer under barndomen kan påverka den framtida fertiliteten. Vanliga fertilitetsrelaterade orosmoment är fertilitetsstatus, den egna och barnens hälsa samt påverkan på relationer och självkänsla. Studiens syfte är att undersöka effekten av den webbaserade interventionen Fex-Can Fertilitet på fertilitetsrelaterad oro hos unga vuxna som behandlats för barncancer.

Metod: Randomiserad kontrollerad studie som utvärderar en 12 veckors webbaserad intervention, Fex-Can Fertilitet, riktad mot fertilitetsrelaterad oro efter barncancer. Unga vuxna (19–40 år) som behandlats för cancer som barn (<18 år) och med självrapporterad fertilitetsrelaterad oro randomiserades till interventionsgrupp (IG, n=180) eller väntelistakontrollgrupp (KG, n=172). Båda grupperna besvarade en enkät vid baslinjen (T0), direkt efter interventionen (T1) och tre månader senare (T2). Det primära utfallet var fertilitetsrelaterad oro, mätt med Reproductive Concerns After Cancer Scale (RCAC, bestående av sex dimensioner). Students t-test, intention-to-treat, användes för att jämföra interventionens effekt.

Resultat: Jämfört med KG rapporterade IG lägre oro i dimensionerna Personlig hälsa ($p=0,018$; $ES=0,301$) och Barnets hälsa ($p=0,049$; $ES=0,251$) vid T2. Inga skillnader fanns i de återstående RCAC-dimensionerna.

Slutsats: Den webbaserade interventionen Fex-Can Fertilitet visar potential att lindra fertilitetsrelaterad oro hos unga vuxna barncanceröverlevare.

LOKAL: Pandion

TID: 09.30

Screening för alkoholproblem under graviditet – hur väl fungerar AUDIT i svensk mödrahälsovård?

Joline Asp, Doktorand och specialistläkare obstetrik och gynekologi, Kvinnokliniken Nyköping, Insitutionen för Kvinnor och Barns hälsa, Uppsala universitet

Handledare/medverkande forskare: Susanne Hesselman, Ove Axelsson, Susanne Lager, Lina Bergman och Anna-Karin Wikström

Bakgrund: Alkoholkonsumtion under graviditet kan påverka fostret negativt. Inom svensk mödrahälsovård används frågeformuläret AUDIT för att upptäcka riskbruk, men det är oklart hur väl det identifierar kvinnor med alkoholrelaterade problem.

Metod: Nationell registerstudie med 739 735 graviditeter i Sverige 2014–2020. AUDIT-resultat kopplades till nationella hälsoregister. Ett resultat ≥ 6 poäng definierades som riskbruk och jämfördes med registrerad diagnos eller behandling för alkoholproblem.

Resultat: Totalt hade 3,1 % en alkoholrelaterad diagnos och 3,5 % ett AUDIT-resultat ≥ 6 . Metoden hade hög specificitet (95,7 %), vilket innebär att de flesta utan alkoholproblem också identifierades som låg risk. Däremot var sensitiviteten låg (33,0 %), vilket betyder att endast en tredjedel av kvinnorna med alkoholrelaterad diagnos fångades av AUDIT ≥ 6 .

Slutsats: AUDIT hade hög träffsäkerhet på befolkningsnivå, men med gränsvärdet ≥ 6 poäng identifierades endast en tredjedel av kvinnorna med alkoholrelaterade diagnoser.

Lokal: Pandion

LOKAL: Pandion

TID: 09.45

Placentär mesenkymal dysplasi – take home baby rate

Johanna Nylund, ST-läkare, Kvinnokliniken, Mälarsjukhuset

Handledare: Ove Axelsson, Institutionen för kvinnors och barns hälsa, Uppsala universitet

Bakgrund: Placentär mesenkymal dysplasi (PMD) är en ovanlig sjukdom i moderkakan med en uppskattad incidens på 0,02 %. PMD kan associeras med intrauterin tillväxthämning, förtidsbörd och intrauterin fosterdöd, men gravida kvinnor med PMD kan även genomgå en okomplicerad graviditet som resulterar i ett fullgånget, friskt barn. Syftet med denna litteraturöversikt är att undersöka hur många kvinnor med PMD som skrivs ut från sjukhuset med ett levande barn.

Metod: En systematisk litteratursökning genomfördes i tre databaser (PubMed, CINAHL och Cochrane) för artiklar publicerade mellan 2014 och 2024. Artiklar skrivna på engelska som innehöll information om mödrar med PMD och huruvida de skrivits ut från sjukhuset med ett levande barn eller ej inkluderades. Av totalt 185 artiklar granskades 95 artiklar i fulltext, vilket efter ytterligare exkludering resulterade i 51 artiklar omfattande 71 barn.

Resultat: Totalt inkluderades 71 barn och deras mödrar. Resultatet visar att majoriteten av kvinnor med PMD, 65 % (95% KI 54% - 76%) skrivs ut från sjukhuset med ett levande barn. Trettiofyra kvinnor (65 %) genomgick kejsarsnitt. Trettioåtta (84 %) barn hade en födelsevikt under 2500g och 36 (73 %) var av kvinnligt kön.

Slutsats: Majoriteten av kvinnor med PMD går hem från sjukhuset med ett levande barn. Det finns dock en ökad risk för kejsarsnitt samt prematur födsel. Barnen har ofta en lägre födelsevikt än genomsnittet och är oftare av kvinnligt kön. Resultatet bidrar till att fylla en kunskapslucka inom ett område som fortfarande är begränsat utforskat.

LOKAL: Pandion

TID: 10.00

Gravida kvinnors upplevelser av förberedelse och stöd på mödrahälsovården

Ingrid Blixt, samordningsbarnmorska, PhD. Kvinnoklinikerna Sörmland, Centrum för klinisk forskning Sörmland, Institutionen för Kvinnor och barns hälsa, Uppsala universitet

Medförfattare: Ove Axelsson, a,b, Karin Enskär, a and Eva-Lotta Funkquist, a
a Institutionen för Kvinnor och barns hälsa, Uppsala universitet
b Centrum för klinisk forskning Sörmland

Bakgrund: Enligt WHO ska barnmorskor ge blivande föräldrar stöd och kunskap om amning. Trots detta vet man fortfarande lite om hur kvinnor upplever individuella samtal om amning i mödrahälsovården. Den här studien undersöker hur blivande och nyblivna mammor upplever stöd från barnmorskor och partners när de deltar i ett strukturerat amningsstödprogram.

Metod: Studien bygger på dagböcker och intervjuer med 20 kvinnor, genomförda under graviditeten och två månader efter födseln. Analysen gjordes med en livsvärldsbaserad hermeneutisk ansats.

Resultat: Förberedelse inför amningsbeslut handlar om mer än information. Kvinnorna beskrev hur lyhörda och meningsfulla möten skapade trygghet, eftertanke och växande tillit under graviditeten och den tidiga tiden som mamma. Individuella samtal grundade i kvinnans egen livssituation stärkte känslan av att själv äga sina beslut om amning.

Slutsats: Individuellt och kontinuitetsbaserat amningsstöd under graviditeten kan komplettera gruppbaserat föräldraförberedelse, öka kvinnors nöjdhet och ge barnmorskor bättre möjligheter att erbjuda en mer jämlik och tillgänglig vård för alla familjer.

Lokal: Pandion

LOKAL: Pandion

TID: 10.15

Sömn hos barn med neurologiska sjukdomar – mäter SDSC den på ett bra sätt?

Eva Åndell, Barnneurolog, M.D, Barnkliniken Sörmland, Nyköping, Centrum för klinisk forskning Sörmland

Medverkande forskare: Kristina Tedroff och Elisabet Rodby Bousquet

Bakgrund: Många barn i Sverige har sömnproblem. Sömnproblem kan leda till sjukdomar, försämrad inlärning och ha negativ påverkan på humör och beteende. För att utvärdera behandlingsinsatser för sömn behövs bra mätinstrument. Vi vill därför validera och utvärdera frågeformuläret SLEEP DISTURBANCES SCALE FOR CHILDREN (SDSC) svenska översättning i en grupp barn i Sverige med neurologiska sjukdomar och utvecklingsavvikelser.

Metod: Vi inkluderade barn med neurologiska och utvecklingsavvikelser tillhörande Barn och Ungdomsmottagning och/eller Habiliteringen i Region Sörmland och Västmanland. Vårdnadshavare fyllde i SDSC om barnet. Detta kompletterades med frågor om SDSC, bakgrundsfrågor om barnet och dess sömn. Ålder, kön, diagnos, BMI och ev läkemedelsbehandlingar hämtas från barnets journal.

Resultat: Vi inkluderade 92 barn, 59 pojkar (63%), som sökt vård för diagnoser av barnneurologisk karaktär, där den vanligaste huvuddiagnosen var epilepsi (38%) och intellektuell funktionsnedsättning (10%). Medianåldern 9.2 år (range: 3-17). Korrelationskoefficienten mellan SDSC bedömt enligt den nya normeringen av Newman (2019) och vårdnadshavares beskrivning av barnets sömn var hög (0.66). Ytterligare analyser planeras.

Slutsats: SDSC svenska översättning ger en god beskrivning av sömnen hos den här gruppen barn.

Newman "Parent-reported sleep disorders in children with motor disabilities: a comparison with the Sleep Disturbance Scale for Children; new norms" Sleep Medicine 55 (2019) 26e32.

LOKAL: Pandion

TID: 10.30

Perinatala utfall och maternell hälsa hos självstående mödrar efter assisterad befruktning

Cecilia Mitt Holm, ST-läkare, Kvinnokliniken Mälarsjukhuset, Doktorand, Institutionen för kvinnors och barns hälsa, Uppsala universitet

Bakgrund: Självstående mödraskap har blivit allt vanligare i takt med ökad tillgång till assisterad befruktning. Tidigare forskning har associerat självstående mödraskap med ökad risk för perinatala komplikationer samt sämre psykiskt välbefinnande. Det finns dock begränsad evidens avseende dessa kvinnors hälsotillstånd före, under och efter graviditet.

Metod: Denna prospektiva multiregisterstudie genomfördes i Sverige och inkluderade självstående kvinnor som blev gravida med hjälp av assisterad befruktning (n=296) samt alla sammanboende kvinnor som blev gravida genom IVF med parets egna könsceller (n=7294) och födde barn under perioden 2007-2014. De primära utfallen avsåg maternell somatisk och psykiatrisk sjuklighet tre år före och efter graviditet, medan sekundära utfall omfattade obstetriska och neonatala komplikationer. Data hämtades från svenska befolkningsbaserade register och inkluderade ICD-10-diagnoser, uthämtade recept på psykiatriska läkemedel samt perinatala uppgifter från Medicinska födelseregistret. Statistiska analyser genomfördes med logistisk regression.

Resultat: Självstående mödrar som blivit gravida via assisterad befruktning var äldre och hade signifikant högre förekomst av rökning och obesitas jämfört med sammanboende kvinnor som genomgått IVF. De hade även en högre prevalens av psykiatriska diagnoser både före (14,2% vs. 4,3%, p<0,001) och efter graviditet (29,1% vs. 12,1%, p<0,001). Psykiatrisk läkemedelsanvändning var signifikant högre bland självstående mödrar både före (34,1% vs. 13,8%, p<0,001) och efter graviditeten (34,5% vs. 15,05, P<0,001). Inga signifikanta skillnader mellan grupperna sågs avseende obstetriska och neonatala utfall, inklusive prematur födsel och låg födelsevikt.

Slutsats: Självstående mödrar som blir gravida via assisterad befruktning har en ökad risk för psykisk ohälsa och användning av psykiatriska läkemedel både före och efter graviditet jämfört med sammanboende kvinnor som genomgår IVF. Resultaten belyser behovet av noggrann lämplighetsbedömning inför behandling samt understryker vikten av ett välfungerande stödsystem för att vid behov stödja dessa mödrar i att hantera utmaningarna med självstående föräldraskap.

Lokal: Hjärtat

LOKAL: Hjärtat

TID: 09.15

”Allt som jag tyckte var svårt tidigare känns inte lika svårt längre” - deltagares upplevelse av metakognitiv träning för negativa symtom vid psykos

Benjamin Rask, psykolog & doktorand, Psykiatriska mottagningen Eskilstuna, Rademachergatan 38, 632 17 Eskilstuna. Doktorand vid Institutionen för medicinska vetenskaper, forskargruppen för psykosforskning och preventiv psykiatri, Uppsala universitet

Handledare: Linda Swanson, Simon Cervenka & Jonas Persson

Bakgrund: Negativa symtom vid psykos, såsom minskad motivation, känslomässig tillbakadragenhet och svårigheter att uppleva glädje, är starkt kopplade till sämre funktionsförmåga i vardagen och effektiv läkemedelsbehandling och psykologiska insatser saknas.

Tidigare forskning visar att negativa symtom påverkas av faktorer som negativa och dysfunktionella tankemönster, svårigheter att reflektera över sitt eget tänkande (så kallad metakognition) samt internaliserad stigma – det vill säga att ta till sig negativa föreställningar om sig själv kopplade till psykisk ohälsa.

En ny behandlingsmetod, metakognitiv träning för negativa symtom (MCT-Minus), har utvecklats för att rikta in sig på just dessa faktorer. En tidigare pilotstudie gav preliminärt stöd för att MCT-Minus kan minska negativa symtom, bland annat genom att förbättra metakognitiva förmågor och minska självstigma.

Metod: I denna randomiserade och kontrollerade studie jämförs effekten av MCT-Minus med en stödjande samtalsbehandling under en period av åtta veckor. För att få en djupare förståelse av deltagarnas upplevelser genomförs även intervjuer med både deltagare och behandlare. Dessa analyseras med en kvalitativ metod för att identifiera återkommande teman och mönster.

Resultat: De preliminära resultaten tyder på att behandlingen upplevs som acceptabel och genomförbar.

Slutsats: De kvalitativa resultaten förväntas kunna bidra till att utveckla och förbättra framtida psykologiska insatser för personer med negativa symtom – ett område där behovet av effektiva behandlingar fortfarande är stort.

LOKAL: Hjärtat

TID: 09.30

Karta och kompass - kartläggning och långtidsstudie av barns och ungas hälsa i Sörmland

Martin Geisler, Forskningsledare, Fil. Dr. FoU i Sörmland (FoUiS), Affilierad forskare vid Psykologiska institutionen, Göteborgs universitet

Medverkande forskare: Serena BAuducco (FoUiS, Örebro universitet), Daiva Daukantaitė (Lunds universitet), Sanna Tiikkaja (FoUiS, Uppsala universitet), Charlotte Nylander (Capio Alva BUMM Södertälje, Uppsala universitet)

Bakgrund: Barns och ungas hälsa är en högaktuell fråga. Samtidigt är svensk kunskap om barns och ungas hälsoutveckling begränsad, givet frånvaron av sammantagna och longitudinella underlag på individnivå. Detta begränsar i sin tur möjligheter till utvärdering och utveckling av förebyggande insatser. Karta och Kompass etablerar en kunskapsplattform i Sörmland, genom att systematiskt kartlägga och följa barns och ungas hälsoutveckling samt inrätta former för nära samverkan mellan forskning och praktik.

Metod: Karta och Kompass genomför årliga uttag av individbaserade hälsodata från de kommunala medicinska elevhälsornas journalregister samt Svenska Barnhälsovårdsregistret. Hälsodata avser fysiska, psykiska och sociala indikatorer och samlas in för barn och unga som föregående år genomfört hälsobesök vid 3 år och 5 år samt hälsosamtal vid 10 år och 13/14 år. Hälsodata skickas till SCB som kompletterar med socioekonomiska uppgifter från nationella register. Datauttag 2025 avsåg totalt ca. 39 000 individer.

Resultat: Genom ett sammantaget underlag och en longitudinell design på individnivå skapar Karta och Kompass möjlighet till fördjupad kunskap om barns och ungas hälsoutveckling. Genom inrättande av samverkan mellan forskning och praktik kan rätt frågor ställas, informerade tolkningar genomföras och tillämpbara insikter ges.

Slutsats: Karta och Kompass skapar en kunskapsplattform som kan vägleda utveckling av insatser för barns och ungas hälsa i Sörmland.

Lokal: Hjärtat

LOKAL: Hjärtat

TID: 09.45

Upplevelser av neuropsykiatriska utredningar– en kvalitativ analys

Mathias Frank, leg psykolog vid vuxenpsykiatriska mottagningen i Nyköping

Handledare: Linda Swanson

Bakgrund: Antalet neuropsykiatriska utredningar har ökat kraftigt, vilket lett till långa väntetider och behov av mer effektiva arbetssätt. En ny utredningsform för att möta detta är kortare utredningar vid ett tillfälle (steg 1), jämfört med mer omfattande utredningar över flera besök (steg 2). Kunskap saknas om hur dessa olika upplägg upplevs av och påverkar patienter.

Metod: Studien bygger på kvalitativa intervjuer med elva vuxna personer som nyligen genomgått neuropsykiatrisk utredning (fem steg 1, sex steg 2). Intervjuerna analyserades med kvalitativ innehållsanalys för att identifiera återkommande mönster i deltagarnas upplevelser.

Resultat: Deltagarna var ofta väl förberedda och hade höga förväntningar på diagnos och stödinsatser. Båda utredningsformerna upplevdes ge ökad självkännetid och självacceptans. Steg 1 uppskattades för sin snabbhet men vissa upplevde tidsbrist. Oavsett utredningsform beskrev många bristande information och stöd efter utredningen, vilket ledde till besvikelse, frustration och känslor av att lämnas utan hjälp.

Slutsats: Neuropsykiatriska utredningar kan ha ett värde i sig genom att öka självförståelse och acceptans. Samtidigt behövs tydligare information och bättre uppföljning efter utredning. Resultaten tyder på att både kortare och mer omfattande utredningar tas emot väl av patienter men att vårdens efterarbete är avgörande för patienternas upplevelse av dem.

LOKAL: Hjärtat

TID: 10.00

Interpersonella aspekter av långvarig smärta

Pernilla Abrahamsson, Leg psykolog, leg psykoterapeut, fil lic. Smärtmottagningen i Nyköping, Uppsala universitet

Bakgrund: Långvarig smärta påverkas av inte bara av biologiska faktorer, utan också av psykologiska och sociala. Smärtmottagningen på Nyköpings lasarett erbjuder olika behandlingar av flera professioner, också psykoterapi. Ett återkommande intryck från sådana behandlingar är att relationsproblem är vanligt, och att de bidrar till problem med smärta. Studien bygger på antagandet att psykosociala faktorer har en mer framträdande roll vid icke-specifik (primär) smärta än vid specifik smärta (sekundär till annan, bakomliggande orsak).

Metod: Intervju och frågeformulär användes för att undersöka förekomst av relationsproblem och samband med smärtproblematik. Nitton patienter med muskuloskeletal smärta jämfördes med 16 patienter med artrossmärta. Problem med smärta mättes som intensitet, varaktighet, tid sedan debut, samt vårdkonsumtion på grund av smärta.

Resultat: Kontrollerat för skillnader i ålder och arbete har smärtdiagnos betydelse för interpersonellt fungerande. Risken för negativa interpersonella interaktioner är högre hos patienter med muskuloskeletal smärta än hos patienter med artros. Interpersonella svårigheter ökar ju mer problematisk smärtupplevelsen är hos patienter med muskuloskeletal smärta, men inte hos patienter med artros. Typiskt är att svårigheterna rör självhävdelse (problem med att vara socialt hämmad och undfallande).

Slutsats: Interpersonellt fungerande är en specifik men understuderad psykosocial faktor som kan vara särskilt viktig att uppmärksamma hos patienter med primär smärta.

Lokal: Hjärtat

LOKAL: Hjärtat

TID: 10.15

Multimodal rehabilitering för långvarig smärta hjälper även vid samtidig psykisk ohälsa

*Pernilla Abrahamsson, Leg psykolog, leg psykotereapeut, Smärtmottagningen Nyköpings lasarett
Alice Wibaeus och Anneleen Eycken, praktiskt tjänstgörande psykologer*

Bakgrund: Långvarig smärta går sällan att bota. Syftet med smärtrehabilitering är beteendeförändring till ett så fungerande och rikt liv som möjligt, trots att smärtan är kvar. Även om sådan rehabilitering leder till förbättringar, så varierar behandlingsutfallen med små till måttliga effekter. Samtidig psykisk ohälsa har framförts som en möjlig förklaring till att man inte ser bättre resultat.

Metod: Studien är en tvärsnittsstudie gjord på data från Nationella Registret över Smärtrehabilitering (NRS). Patienter som besvarat NRS före och efter smärtrehabilitering någon gång mellan åren 2016 – 2022 deltog i studien. Som mått på psykisk ohälsa användes instrument som mäter depression, ångest och smärtekatastrofiering. Som mått på funktion användes instrument som mäter smärta, smärtans påverkan i vardagen, arbetsförmåga, och livskvalitet.

Resultat: Psykisk ohälsa hos patienter med långvarig smärta är vanligt och innebär ökade besvär med smärta och försämrad funktion jämfört med patienter utan sådan samsjuklighet. Skillnaden kvarstår efter behandling med multimodal rehabilitering, men patienterna med samsjuklighet förbättras lika mycket som patienter utan.

Slutsats: Patienter med långvarig smärta och samtidig psykisk ohälsa mår och fungerar sämre, men har lika stor nytta av en multimodal smärtrehabilitering som patienter med god psykisk hälsa.

LOKAL: Hjärtat

TID: 10.30

Med kritisk blick på anknytningsteorin: Kan vi verkligen lita på att psykologen är en objektiv vetenskap?

Katarina Blume, Leg. psykolog, FD, VC Nävertorp, Katrineholm, Umeå universitet

Handledare: Inga Dennhag & Ingrid Schéle (Umeå universitet)

Bakgrund: Vid millennieskiftet 2000 började anknytningsteorin (eng. attachment theory) få ökad popularitet både inom psykologi och hos en bredare allmänhet. Samtidigt talades det mycket i samhället om jämställdhet, särskilt om att främja jämställdhet mellan kvinnor och män som föräldrar. Psykologi som vetenskap och klinisk praktik beskrivs ofta som objektiv och värdeneutral. I andra länder har feministiska psykologer dock länge kritiserat anknytningsteorin för att snedvrیدا orsakssamband och lägga skulden på mammor för problem som kan uppstå under barns uppväxt och senare vuxenliv (så kallad motherblaming). I min avhandling undersöker jag om svenska framställningar av anknytningsteorin från 00-talet kan anses vara ”jämställda” eller om de innehåller inslag av snedvridning till kvinnors/mammors nackdel.

Metod: 9 svenska böcker om anknytningsteorin (utgivna 2002–2012) och 19 intervjuer med kliniskt verksamma psykologer (genomförda 2007) har analyserats med hjälp av foucauldiansk diskursanalys (FDA).

Resultat: Analyserna visar på en i materialet relativt framträdande snedvridning mot att uppvärdera mammors ansvar för barns utveckling och därmed även ett skuldbeläggande av (särskilt ensamstående) mammor för barns problem.

Slutsats: Anknytningsteorin utgör exempel på hur psykologi återspeglar värderingar med koppling till faktorer som (exempelvis) genus och klass. Denna typ av disciplinärt reflexiva granskningar är därför viktiga, och bör ha en given plats inom psykologisk forskning.

Lokal: Känsln

LOKAL: Känsln

TID: 09.15

MR inför strålbehandling i Region Sörmland

Jonatan Berholt, leg. sjukhusfysiker, Medicinsk fysik och teknik Sörmland & Charles Lue, leg. sjukhusfysiker, Fil. Dr., Medicinsk fysik och teknik Sörmland

Medverkande forskare: Zahra Taheri Kadkhoda, överläkare inom onkologi, Med. Dr., Onkologkliniken Sörmland, Johan Bergenmar Lager, sjukhusfysikerassistent, Medicinsk fysik och teknik Sörmland, Jens Frick, överläkare inom radiologi, Radiologiska kliniken Nyköpings lasarett

Bakgrund: Inför strålbehandling i Region Sörmland används datortomograf (DT) för inritning av målvolym och riskorgan samt för beräkning av strålbehandlingen (dosplanering). Vi har nyligen tillfört bildtagning med magnetkamera (MR) med initialt fokus på strålbehandling av prostatacancer. Vi arbetar även för att kunna dosplanera utifrån enbart MR (MRI-only). Nu forskar vi på hur de nya teknikerna påverkar bildkvalitet, dosplanskvalitet och kliniskt utfall.

Metod: Vi analyserar bilder och dosplaner, och så småningom kliniska uppföljningsdata. Vi vill jämföra t.ex. stråldos till målvolym, stråldos till riskorgan och osäkerheten i inritning av volymer mellan olika tekniker.

Resultat: Vi kan inte ännu kvantifiera effekterna men vi ser ett bättre underlag för inritning av målorgan med MR inför strålbehandling. Vi ser en god reproducerbarhet i positionering mellan DT och MR. Vi ser tydliga skillnader mellan ordinarie DT-bilder och MR-baserade, ”syntetiska” DT-bilder.

Slutsats: Införandet av MR inför strålbehandling är ett framgångsrikt samarbete mellan fyra olika verksamheter. Införandet förbättrar noggrannheten i strålbehandlingen och med forskningsstudien kan vi bidra med ytterligare ”real-world data” till den samlade kunskapsmängden kring den kliniska effekten av MR och MRI-only i strålbehandling. Skillnader mellan DT och syntetisk DT behöver förstås och hanteras innan DT kan fasas ut.

Lokal: Känsln

LOKAL: Känsln

TID: 09.30

Från policy till praktik: erfarenheter, möjliggörare och hinder vid genomförandet av Sveriges Nära vård-reform inom hälso- och sjukvård samt socialtjänst i Sörmland.

Karin Strömqvist Bååthe, Doktorand på FoU i Sörmland, (Mälardalens Universitet)

Handledare: Marina Arkkukangas, Osman Aytar, Ulrica von Thiele Schwarz

Bakgrund: Fragmentering inom en alltmer specialiserad hälso- och sjukvård är en global utmaning. Som svar införs reformer för personcentrerad och integrerad vård, inklusive den svenska "Nära vård". Implementering påverkas av aktörers förståelse, engagemang, genomförande och utvärdering i enlighet med Normalization Process Theory. Studien syftade till att undersöka personalens erfarenheter, möjliggörare och hinder i att integrera Nära vård i det dagliga arbetet.

Metod: En mixad metod användes. Enkäten S-NoMAD distribuerades till personal inom regional och kommunal hälso- och sjukvård samt socialtjänst. Resultaten diskuterades sedan i en fokusgrupp med yrkesverksamma från region och kommun.

Resultat: Av respondenterna (n=1500) kände 61 % till Nära vård och 40 % till den regionala målbilden. S-NoMAD-resultaten visar att (1) samstämmighet: Nära vård värderas högt men förstås ojämnt mellan organisatoriska nivåer; (2) kognitivt deltagande: engagemanget är starkt men ofta beroende av enskilda eldsjälar; (3) kollektivt handlande: implementering sker i vissa team men begränsas av resurser, stuprör, chefer och regelverk; samt (4) reflexiv monitorering: lärande sker lokalt men systemåterkoppling är begränsad.

Slutsats: Reformen Nära vård riskerar att förbli fragmenterad och retorisk snarare än transformativ. Utan tillräckligt systemstöd kan personal i frontlinjen ställas inför orealistiska förväntningar och "koordinering uppåt", särskilt när delegering samt mandat för samordning mellan professioner och över organisatoriska gränser är otydliga.

Lokal: Känslan

LOKAL: Känslan

TID: 09.45

Där implementering lever eller dör – lärdomar från Sörmland

*Marina Arkkukangas, docent, FoU-chef, Forskning och Utveckling i Sörmland, Region Sörmland
Affiliering: Högskolan Dalarna och Mälardalens universitet*

Forskargrupp: Marina Arkkukangas (PI); Gunilla Avby, docent, Stockholms universitet; Camilla Thunborg, professor, Stockholms universitet och Susanne Nygård, doktorand, FoU i Sörmland, Region Sörmland

Introduktion: Avsaknad av nationella riktlinjer för fallprevention bidrar till ojämlik vård, och övergångar mellan vård- och omsorgsgivare innebär risk att ”falla mellan stolarna”. Mot denna bakgrund initierades 2022 ett projekt för att utforska implementeringen av World Falls Guidelines i Sörmland.

Metod: Projektet utgick från kollaborativt lärande, där empirisk och teoretisk kunskap utvecklades gemensamt för att skapa praktiskt användbara insikter. Fem verksamheter deltog: primärvård, slutenvård, hemtjänst, biståndshandläggning och pensionärsföreningar. Arbetet anpassades till respektive verksamhets förutsättningar. Ett webbaserat kunskapsstöd togs fram i samproduktion mellan forskare, kliniker och äldre vuxna. Data samlades in genom observationer, workshopanteckningar och skriftligt material.

Resultat: Beslutsfattare såg till stor del implementeringen som ett tidsbegränsat projekt snarare än en långsiktig process. Begränsad delaktighet från mellanchefer skapade flaskhalsar medans lokala eldsjälarna och stödjande ledarskap främjade införandet. Samproduktionen ökade kunskapsstödet användbarhet, bidrog till ett gemensamt språk och tydligare struktur, men utmaningar kvarstod kring dokumentation och informationsdelning.

LOKAL: Känslan

TID: 10.00

Ungdomar som bevittnat våld i familjen och samband med psykisk ohälsa, påverkar socialt stöd?

Sanna Tiikkaja, Forskningsledare, FoU i Sörmland, Uppsala universitet

Medverkande forskare: Natalie Durbeej, Ylva Tindberg och Sara Fritzell

Bakgrund: Cirka 10–20 % av svenska ungdomar har bevittnat våld i familjen, vilket kan öka risken för psykisk ohälsa. I denna studie undersöktes sambandet mellan att bevittna våld i familjen och psykiska besvär samt betydelsen av socialt stöd bland ungdomar i Sörmland.

Metod: Tvärsnittsdata från Liv & hälsa ung undersökningen 2023 (n=3546) analyserades med deskriptiva metoder och logistisk regression. Våld i familjen inkluderade hot om våld, kränkande ord samt fysiskt/sexuellt våld. Psykiska besvär (ångest/oro, nedstämdhet och/eller ilska minst en gång i veckan de senaste tre månaderna) användes som utfall.

Resultat: Preliminära resultat visar att nästan 20 % hade bevittnat våld i familjen. Av dessa rapporterade 76 % psykiska besvär, jämfört med 47 % som inte hade bevittnat våld i familjen. Sambandet var starkt (OR = 2,29) och bristande socialt stöd påverkade sambandet.

Slutsats: Att bevittna familjevåld är vanligt och starkt kopplat till psykisk ohälsa hos ungdomar. Bristande socialt stöd är en viktig riskfaktor.

Lokal: Känseln

LOKAL: Känseln

TID: 10.15

Psykiska besvär, psykosociala faktorer och fysisk inaktivitet bland äldre kvinnor och män i Sverige: en befolkningsbaserad studie

Susanne Nygård, Doktorand, FoU i Sörmland, Anknnytning: Högskolan Dalarna

Medförfattare: Sanna Tiikkaja, Lena Lönnberg, Johnny Pellas, Michail Tonkonogi, Maria Liljeroos och Marina Arkkukangas

Handledare: Marina Arkkukangas, FoU i Sörmland, Docent, Högskolan Dalarna, Lena Lönnberg, Doktor, Centrum för klinisk forskning Västerås, Michail Tonkonogi, Professor, Högskolan Dalarna

Bakgrund: Kunskapen om hur psykiska besvär hänger ihop med fysisk inaktivitet hos personer 65 år och äldre och vilken roll psykosociala faktorer har är begränsad. Därför var syftet med studien att undersöka samband mellan psykiska besvär och fysisk inaktivitet, samt ta reda på om psykosociala faktorer påverkar och om skillnader mellan könen finns.

Metod: Studien bygger på enkätundersökningen Liv & Hälsa som skickades ut år 2022 i Mellansverige. Svarefrekvensen bland personer 65 år och äldre var 61%. Psykiska besvär mättes med ett frågeformulär som används för att upptäcka psykisk ohälsa. Fysisk aktivitet mättes med två frågor och personerna beskrevs som fysiskt inaktiva om de rörde på sig mindre än rekommenderade 150 minuter/vecka.

Resultat: Av totalt 14 213 deltagare upplevde tre av tio psykiska besvär och nästan hälften var fysiskt inaktiva. Kvinnor rapporterade mer psykiska besvär och lägre nivåer av fysisk aktivitet jämfört med män. Det fanns ett tydligt samband mellan psykiska besvär och fysisk inaktivitet hos båda könen. Dessutom var fysisk inaktivitet vanligare bland de som inte hade deltagit i sociala aktiviteter under det senaste året, oavsett kön.

Slutsats: Hos personer som är 65 år och äldre finns ett tydligt samband mellan psykiska besvär och att röra på sig för lite. Att delta i sociala aktiviteter verkar spela en viktig roll för att motverka fysisk inaktivitet. Detta understryker att både social gemenskap och fysisk aktivitet är viktiga för äldres psykiska hälsa.

LOKAL: Känseln

TID: 10.30

Vilken roll spelar känsla av sammanhang för vårdpersonals hälsa under COVID-19 pandemin?

Christina Andrae, Legitimerad sjuksköterska, forskningshandledare, medicine doktor, Hjärtavdelningen Medicinkliniken Mälarsjukhuset, Centrum för klinisk forskning (CKF) Region Sörmland

Medverkande forskare: Lena Wiklund Gustin, Hillewi Carnesten, Mälardalens universitet; Tiny Jaarsma, Anita Kärner Köhler, Linköpings universitet; Bei Yang, Centrum för klinisk forskning (CKF) Region Sörmland

Bakgrund: Under Covid-19 pandemin exponerades vårdpersonal för extremt hög arbetsbelastning och betydande stress, vilket världen över ledde till hög rapportering av psykisk ohälsa. I den här studien undersöktes sambandet mellan känsla av sammanhang (SOC) och vårdpersonals psykiska och allmänna hälsa under pandemin.

Metod: Totalt 270 vårdpersonal läkare, sjuksköterskor och undersköterskor besvarade digitalt frågeformulär där vi samlade in data om SOC, posttraumatisk stress (PTSD), ångest (GAD-7), depression (PHQ-9) och allmän hälsa vid tre separata tidpunkter (2021–2023). Samband mellan SOC och psykisk hälsa samt allmän hälsa analyserades med statistiska modeller som beskriver linjära samband. Vi jämförde också resultaten över tid genom att studera kombinationen av SOC och mätningarna 2021, 2022 och 2023 för att se hur sambanden förändrades under pandemins olika faser.

Resultat: Det fanns ett positivt samband mellan stark SOC ($p < .001$) och lägre grad av psykisk ohälsa och bättre allmän hälsa vid samtliga tre mättillfällen. SOC hade störst inverkan på PTSD ($p = .034$), GAD-7 ($p = .027$) och PHQ-9 ($p = .009$) under pandemins första år, jämfört med år 2022 och 2023.

Slutsats: SOC fungerar som en resurs för att hantera stress och hälsa under pandemin. Det här understryker värdet av att integrera SOC bedömningar i den kliniska verksamheten, och att det riktas insatser som stärker SOC. Mer forskning behövs för att avgöra om SOC kan skydda mot psykisk ohälsa vid pandemier och liknande kriser.

Lokal: Smaken

LOKAL: Smaken

TID: 09.15

Symtomprofil relaterad till funktionsnedsättning och hälsorelaterad livskvalitet vid postcovid

Elsa Biteus, doktorand KI MedH, specialist i allmänmedicin, Vårdcentralen Gnesta

Handledare: Soo Aleman, Per Julin, Linda Swanson, Marcus Buggert

Bakgrund: Postcovid drabbar miljontals människor världen över med långvariga symtom efter covid-19. Vi undersökte symtomprofil, funktionsnedsättning och livskvalitet samt hur dessa samvarierar vid postcovid, där kunskapen fortfarande är begränsad.

Metod: Tvärsnittsstudie där patienter ≥ 18 år med postcovid vid Postcovidmottagningen på Karolinska Universitetssjukhuset besvarade enkäter om symtom, ansträngningsutlöst försämring, funktionsnedsättning och livskvalitet.

Resultat: Totalt deltog 379 personer (82% kvinnor, medianålder 49 år, 67% icke-hospitaliserade, median sjukdomstid 30 månader). Ansträngningsutlöst försämring (PEM) rapporterades av 97%, svår trötthet (fatigue) av 86 %, indikation för kroniskt trötthetssyndrom (ME/CFS) av 61% och svår funktionsnedsättning av 52%. PEM, fatigue, kognitiva svårigheter och ansträngningsutlösta andningsbesvär var starkt kopplade till svår funktionsnedsättning och nedsatt livskvalitet. Livskvaliteten var kraftigt nedsatt jämfört med svensk normalbefolkning, särskilt avseende fysisk hälsa.

Slutsats: Postcovid har en symtomprofil där ansträngningsutlöst försämring ingår som är kopplad till betydande funktionsnedsättning och nedsatt livskvalitet, vilket är viktigt att beakta i multidisciplinär rehabilitering.

LOKAL: Smaken

TID: 09.30

Allmänläkare och riktlinjestyrning: En kvalitativ studie av effekterna på allmänläkarens arbete

Jens Lundegård, Distriktsläkare, Bagaregatans vårdcentral, Bagaregatan 3D, 611 31 Nyköping. Doktorand vid Uppsala universitet, Institutionen för folkhälso- och vårdvetenskap, Centrum för forsknings- och bioetik (CRB)

Handledare: Niklas Juth, Linus Johnsson, Åsa Grauman

Bakgrund: De senaste årtiondena har medfört en ökad riktlinjestyrning av sjukvården. Hur riktlinjestyrningen påverkar svenska allmänläkarens arbete är ofullständigt känt då det saknas nygjorda studier som undersöker detta. Syftet med vår studie är att utforska hur svenska allmänläkare förhåller sig till riktlinjestyrning, hur deras dagliga praktik och arbetsmiljö påverkas, samt hur de reflekterar över konsekvenserna.

Metod: Vi använde kvalitativ metod där data samlades in genom semistrukturerade intervjuer. Intervjuerna genomfördes under 2024 med 11 allmänläkare från hela Sverige, och de analyserades med tematisk analys.

Resultat: Utifrån läkarnas berättelser konstruerade vi tre teman som illustrerar de spänningsfält riktlinjestyrningen skapar och som allmänläkarna navigerar i: (1) *Spänningen mellan höga ambitioner och ambitionernas negativa bieffekter*, (2) *Riktlinjer främjar mätbar kunskap på bekostnad av omätbar kunskap*, (3) *Spänningen mellan försvaret av den professionella autonomi och lockelsen i att oreflekterat följa riktlinjer*.

Slutsats: Även om riktlinjestyrning medför många fördelar så belyste deltagarna i vår studie även negativa effekter på bland annat kvaliteten i sjukvården, samarbetet mellan läkare och på läkarnas arbetsmiljö. Studien bidrar således med viktig kunskap om hur riktlinjestyrning skapar olika spänningsfält som allmänläkare behöver navigera genom i sitt arbete. Denna kunskap är viktig för vårdens beslutsfattare samt riktlinjeutvecklare att känna till.

Lokal: Smaken

LOKAL: Smaken

TID: 09.45

Implementering av ett digitalt stödprogram för hjärtsvikt – design av en hybrid typ 2-klustrandomiserad kontrollerad studie

Maria Liljeroos, enhetschef medicinkliniken MSE och docent, Linköpings Universitet & Emma Säfström, verksamhetsutvecklare medicinkliniken NLN och medicine doktor, Linköpings Universitet

Bakgrund: Patienter med hjärtsvikt behöver hantera både medicinsk behandling och egenvård, och har behov av upprepad information och kontinuerligt stöd i vardagen. Vi har tillsammans med patienter, sköterskor och IT-utvecklare utvecklat ett stödprogram via 1177.se. Programmet erbjuder information om hjärtsvikt, behandling och egenvård samt möjliggör interaktion mellan patient och sjuksköterska.

Syfte: Att undersöka implementeringsstrategier och utvärdera effekter av stödprogrammet för patienter med hjärtsvikt avseende upplevd kontroll, egenvård, kunskap och hälsorelaterad livskvalitet.

Metod: Studien är en kluster-randomiserad multicenterstudie med hybrid typ 2-design. Sjukhusbaserade mottagningar och vårdcentraler från fem regioner matchas och randomiseras 1:1 till antingen skraddarsytt (grupp A) eller standardiserat (grupp B) implementeringsstöd. Faktorer som påverkar implementeringen identifieras genom intervjuer och workshops, och ligger till grund för en implementeringsplan.

Forskargruppen stödjer mottagningarna i grupp A med åtgärder baserade på planen. 240 patienter ska rekryteras och ha tillgång till programmet i sex månader. Data samlas in genom enkäter vid start och efter sex månader.

Framtida resultat: Detta är den första studien som utvärderar effekterna av ett digitalt stödprogram för patienter med hjärtsvikt samtidigt som strategier vid implementering utvärderas. Detta möjliggör en snabb implementering i den vanliga sjukvården om projektet visar positiva effekter.

LOKAL: Smaken

TID: 10.00

Innebörder av mötet med patienter i suicidal process

Staffan Hammarbäck, Specialistsjuksköterska ambulanssjukvård, doktorand vårdvetenskap, Ambulanssjukvården Sörmland, Linnéuniversitetet, Institutionen för hälso- och vårdvetenskap, Fakulteten för hälso- och livsvetenskap

Handledare: Ander Bremer, Professor LNU, Mats Holmberg, Professor MDU, Lena Wiklund Gustin, Professor MDU

Bakgrund: Varje år dör över 700 000 människor i världen genom suicid, vilket gör det till en stor folkhälsoutmaning. Inom ambulanssjukvården är mötet med människor som befinner sig i en suicidal process ofta komplext och känslomässigt krävande. Trots att ambulanspersonal ofta är den första kontakten i vårdkedjan, upplever de en osäkerhet och otillräcklig kompetens i dessa möten.

Metod: Studien hade en kvalitativ design med en fenomenologisk hermeneutisk ansats och 18 ambulanspersonal intervjuades om sina erfarenheter.

Resultat: Analysen resulterade i huvudtemat ”Skörheten i att vara kapabel”. Resultaten visar att personalens yrkesroll utmanas när tekniska rutiner inte räcker till för att möta patientens existentiella lidande. Mötet innebär en balansgång mellan att vara en handlingskraftig yrkesperson och att möta patienten som en medmänniska. Att vara kapabel i dessa möten handlar inte bara om att lösa ett medicinskt problem, utan lika mycket om modet att stanna kvar och vara närvarande i patientens kris.

Slutsats: Ambulanspersonalens känsla av maktlöshet bör ses som ett tecken på moralisk lyhördhet snarare än bristande yrkesskicklighet. En utvecklad yrkesroll inom ambulanssjukvården behöver därför rymma förmågan att hantera det osäkra och behålla en etisk närvaro även när de medicinska rutinerna tar slut.

Lokal: Smaken

LOKAL: Smaken

TID:10.15

Analys av kostnadseffektivitet av nack-specifik träning med eller utan internetstöd för behandling av kroniska whiplashrelaterade besvär

Gunnel Peterson^{1,2}, Docent, Med. Dr., Leg. fysioterapeut, Division primärvård

Medverkande forskare: Dr. Swarupa N Kshirsagar³, Professor Anneli Peolsson^{2,4,5}, Professor Koustuv Dalal¹

¹*Centre for Clinical Research Sörmland, Uppsala University, Uppsala, Sweden*

²*Department of Health, Medicine and Caring Sciences, Unit of Physiotherapy, Linköping University, Linköping, Sweden*

³*Department of Public Health Science, School of Health Sciences, Mid Sweden University, Sundsvall, Sweden*

⁴*Clinical Department of Occupational and Environmental Medicine Centre, , Linköping University hospital and Linköping University, Linköping, Sweden*

⁵*Clinical Department of Endocrinology Centre, Linköping University hospital and Linköping University, Linköping, Sweden*

Bakgrund: För patienter med kroniska whiplashrelaterade besvär (WAD) hade ett nack-specifikt träningsprogram med 4 besök till fysioterapeut (NSEIT) lika god effekt som övervakade träning hos fysioterapeut 2 ggr/v i 12 veckor (NSE). Båda grupperna hade en signifikant och klinisk relevant förbättring av smärta och funktion. Det saknas dock kunskap om NSEIT är kostnadseffektivt jämfört med NSE.

Metod: Totalt 140 personer deltog i en randomiserad studie med 3- och 15 mån uppföljning. Primärt utfallsmått var ICER (inkrementella kostnadseffektivitetskvot), som är ett mått på kostnad i relation till effekt, ur ett hälso- och sjukvårds- samt samhällsperspektiv. Kostnader som ingick var de för interventionerna, ytterligare vårdkontakter, läkemedel och produktionsbortfall. Hälsovinsten mättes i kvalitetsjusterade levnadsår – QALYs - och den hälsorelaterade livskvaliteten mättes med EQ-5D-3L.

Resultat: Den totala kostnaden, summan av vårdkostnader, läkemedel och produktionsbortfall beräknad vid 15 mån uppföljning, visade att NSEIT var billigare (12 882 kr) än NSE (40 087 kr). ICER-värdet för QALY var 381 026,3 kr per QALY. Kostnadsbesparingen för NSEIT var 381 026 Skr men motsvarade en förlorad QALY jämfört med NSE.

Slutsats: NSEIT är mindre kostsam men interventionen ger en lägre QALY jämfört med NSE. Det resulterar i en negativ inkrementell QALY för NSEIT. Därmed kan NSEIT inte betraktas som kostnadseffektiv jämfört med NSE ur ett samhällsperspektiv.

Lokal: Smaken

LOKAL: Smaken

TID:10.30

Uppnå sina mål och överleva: Allmänläkares val av roller och strategier i deras dagliga etiska beslutsfattande

Linus Johnsson, Specialist i allmänmedicin, VC Strängnäs, Med. dr. i bioetik, Centrum för forsknings- & bioetik, Uppsala universitet, Forskningshandledare, Centrum för klinisk forskning Region Sörmland

Bakgrund: Allmänläkare arbetar inte bara med människokroppen, utan även med patientens förståelse för sin kropp och hur livsomständigheter och val kan påverka hälsan. Detta arbete är komplext och har komplicerats genom ett ökat kundtänkande och byråkratisering inom organisationen. Denna studie undersöker hur allmänläkare balanserar krav genom att välja mellan (1) olika sociala roller, var och en med sina egna mål och inre logik, och (2) strategier för att realisera dessa mål samtidigt som de säkrar sin egen överlevnad.

Metod: Studien är en del av ett projekt om allmänläkares sökande efter kvalitet i sitt arbete. Som metodologi används straussiansk grounded theory, som har rötter i den amerikanska pragmatiska traditionen och Meads symboliska interaktionism. Data har genererats genom observationer, individuella intervjuer och fokusgruppsintervjuer med 36 allmänläkare och ST-läkare i allmänmedicin i sex regioner.

Resultat: Hur allmänläkaren balanserar situationens, yrkets och systemets krav kan fångas som ett val mellan åtta sociala roller. Detta påverkar vilka strategier som är aktuella, men valet av strategi beror också på vilka hot som behöver undanröjas för att läkaren ska trivas i mötet och i sin arbetsmiljö.

Slutsats: Modellen tydliggör att varje möte involverar en serie etiska beslut, och förklarar en del av de faktorer som påverkar dem. Dess förklaringsvärde är tillräckligt stort för att den ska kunna användas inom undervisning eller fortsatt forskning.

Lokal: Lukten

LOKAL: Lukten

TID: 09.15

Defekt mismatch repair (dMMR) kolorektalcancer, onkologisk behandling, fjärrspridningsmönster, tumörprofil, risk för annan cancer och tarmfloras effekt

Alexander Markku Nyman Worobiec, M.D., F.E.B.S. (General Surgery), Överläkare kirurgi, Institutionen för kirurgiska vetenskaper, Uppsala Universitet, Sektionen för kolorektalkirurgi, Kliniken för kirurgi och urologi, Mälarsjukhuset, Eskilstuna

Huvudhandledare: Malin Enblad, M.D. PhD, Docent

Bihandledare: Peter Cashin, M.D. PhD, Docent, Lana Ghanipour, M.D. PhD, Docent, Ninos Oussi, M.D. PhD

Bakgrund: Varje år nydiagnosticeras 7100 personer med tjock- och ändtarmscancer i Sverige. Sedan 2017 registreras variabeln MMR (mismatch repair). MMR-proteiner beskrivs som proficient mismatch repair (pMMR) eller defekt mismatch repair (dMMR). Defekt mismatch repair (dMMR) innebär ett bortfall av MMR-proteiner, och cirka 15% av all tjock- & ändtarmscancer är dMMR. dMMR har fått ökat intresse på senare år sedan immunterapi varit mycket effektivt. Dessa 4 studier en del av ett doktorandprojekt och fokuserar på dMMR tjock- och ändtarmscancer.

Studie 1: Systematisk översikt och meta-analys av cellgiftsbehandling efter kirurgi vid stadium 2 dMMR tjocktarmscancer.

Studie 2: Fjärrspridningsmönster, riskprofil och onkologisk behandling vid dMMR tjock- och ändtarmscancer.

Studie 3: Risk för annan cancer vid dMMR tjock- och ändtarmscancer.

Studie 4: Skillnader i tarmflora vid dMMR tjock- och ändtarmscancer.

Metod: Studie 1 är en systematisk översikt och meta-analys. Studie 2 och 3 är baserade på Svenska kolorektalcancerregistret (SCRCR). Studie 3 kommer matchas mot cancerregistret. Studie 4 baseras på insamlade avföringsprover.

Resultat: För studie 1 planeras artikelgranskning sommar 2026. I studie 2 och 3 studerar vi individer med tjock- och ändtarmscancer mellan år 2017-2024. För studie 4 är insamling påbörjad.

Slutsats: Studierna väntas ge vägledning inom området för onkologisk behandling, fjärrspridningslokaliseringer och riskfaktorer samt tarmfloras betydelse.

Lokal: Lukten

LOKAL: Lukten

TID: 09.30

Nationell, registerstöd randomiserad kontrollerad multicenterstudie jämförande rutinmässig mot selektiv cholangiografi vid cholecystektomi (the COGNAC trial)

Carl Johan Drott, M.D. Ph.D. Specialistläkare, Kirurgkliniken, MSE

Studien är en multicenterstudie varför flera sjukhus deltar. Huvudansvariga är Ersta sjukhus. Vi på MSE har medverkat sedan 1:a mars 2026.

Bakgrund: Gallsten kan ge symptom som obehag och kolikliknande smärtor, men kan även leda till gallblåseinflammation, cholecystit. Patienter som har symptomgivande gallsten erbjuds därför operation. I Sverige görs ca 13000 cholecystektomi (LC) årligen. Gallblåsten kan även förflytta sig till den gemensamma gallgången (CBD) där de är asymtomatiska eller orsaka gallvägsobstruktion, cholangit och/eller pankreatit. I Sverige görs normalt en röntgenundersökning under LC, perioperativ cholangiografi (IOC) i syfte att kartlägga anatomin och detektera eventuella sten i CBD.

Eftersom stenbehandling, som då oftast innefattar intraoperativ ERCP, i sig är associerad med risker är obligatorisk IOC och dess ev. fynd av asymtomatiska stenar kontroversiellt. Generellt säger man att visualiseringen av anatomin underlättar och gör operationen säkrare, emedan andra menar att undersökningen mest är tidsödande och nyttan och riskerna med att hitta asymtomatiska stenar är i sig omdebatterat.

Metod: Patienterna som genomgår LC (på MSE/KSK inkluderas endast elektiva LC) randomiseras till obligatorisk IOC, som är rutin idag, eller till gruppen ”operatören väljer”, dvs fallets svårighetsgrad och anatomi avgör om IOC behövs eller ej. De främsta utfallsmåtten är total morbiditet samt gallgångsskador, samt Patient reported outcome measures (PROM). Huvudfrågan i studien är om IOC leder till mindre morbiditet inom ett år efter operationen.

Resultat och Slutsats: Studien pågår

Lokal: Lukten

LOKAL: Lukten

TID: 09.45

Att använda gångoförmåga (IATW) för att förutsäga sjukhusmortalitet i ett höginkomstland – en jämförelse med National Early Warning Score (NEWS) i en multicenter prospektiv kohort

Hampus Sjöstedt, ST-läkare, Medicinkliniken Nyköpings lasarett, Doktorand Karolinska institutet

Bakgrund: Gångoförmåga (Inability to Walk, IATW) har visat sig förutsäga mortalitet på akutmottagningar i låginkomstländer, men dess värde bland ineliggande patienter i höginkomstländer är okänt.

Syfte: Att utvärdera den prediktiva precisionen av IATW för 30-dagars sjukhusmortalitet bland ineliggande vuxna i ett höginkomstland, jämföra prestandan med NEWS CRITICAL (tröskeln för akut medicinsk bedömning), samt undersöka om IATW ger kompletterande riskstratifiering tillsammans med NEWS.

Metod: Samtliga vuxna ineliggande patienter vid fyra svenska sjukhus undersöktes prospektivt i en multicenter punktprevalensstudie. IATW definierades som oförmåga att gå fem steg utan fysiskt stöd eller gånghjälpmedel. NEWS beräknades utifrån samtidiga vitalparametrar. Primärt utfallsmått var 30-dagars sjukhusmortalitet. Vi beräknade sensitivitet, specificitet, prediktiva värden och likelihood ratios. Multivariabel logistisk regression användes för att bedöma sambandet mellan IATW och mortalitet, justerat för NEWS, ålder och kön. Rapporteringen följer TRIPOD.

Resultat: Av 1 842 patienter (medianålder 73 år; 50,7 % kvinnor) var 59,9 % IATW-positiva och 22,3 % uppfyllde NEWS CRITICAL (≥ 5 eller enskilt parametervärde 3). Sjukhusmortaliteten var 4,6 %. IATW hade högre sensitivitet (86,9 % vs 66,7 %) men lägre specificitet (41,4 % vs 79,8 %) än NEWS CRITICAL; NPV var hög för båda (98,5 % vs 98,0 %). Negativ likelihood ratio var 0,32 för IATW och 0,42 för NEWS CRITICAL. IATW var oberoende associerat med mortalitet efter justering för NEWS (OR 2,43; 95 % KI 1,24–4,76; $p=0,009$). Patienter som var både IATW-negativa och hade NEWS < 5 (35,2 % av kohorten) hade en mortalitet på 1,1 %.

Slutsats: IATW var oberoende associerat med 30-dagars sjukhusmortalitet efter justering för NEWS. Det höga negativa prediktiva värdet stödjer dess användning som ett kompletterande bedside-verktyg för att identifiera lågrisk-patienter, men inte som ett självständigt beslutsstöd.

Lokal: Lukten

LOKAL: Lukten

TID: 10.00

Robotic-assisted contra open resection for suspected or confirmed gallbladder cancer

Hannes Wållgren, Specialistläkare kirurgi, doktorand, Nyköpings lasarett, CLINTEC, Karolinska Institutet

Handledare: Christan Sturesson

Bihandledare: Christoph Ansorge, Stefan Gilg, Ernesto Sparrelid

Bakgrund: Gallblåsecancer är en ovanlig men allvarlig cancerform där enda hoppet till bot är kirurgi. Operationen är omfattande och kallas för radikal kolecystektomi. Detta innefattar borttagande av gallblåsan, omgivande lever där gallblåsan sitter samt lymfkörtelutrymning. Historiskt har detta gjorts med öppen teknik där patienten får ett stort snitt på magen. På senare tid har det blivit vanligare att denna operation utförs med robotassisterat då man funnit minskad postoperativ smärta och vårdtid. Tekniken är ny och har inte utvärderats tillräckligt.

De vetenskapliga frågorna:

1. Om robotassisterad operation för misstänkt eller säkerställd gallblåsecancer har kortare tid till funktionell återhämtning samt vårdtid jämfört med öppen kirurgi.
2. Jämföra kvalitén på kirurgin, minsta kirurgiska marginal samt antalet lymfkörtlar.
3. Är postoperativ livskvalité bättre efter robotassisterad operation än öppen.
4. Är robotassisterad operation kostnadseffektiv jämfört med öppen operation.
5. Jämföra sjukdomsfri överlevnad

Metod: Retrospektivt insamlade data och en kliniskt randomiserad studie. Pågående inkludering, 73 av 94 patienten har opererats.

Resultat: Resultaten från de två första retrospektiva studierna indikerar att robotassisterad operation är säkert och ger kortare vårdtid.

Slutsats: Förmodligen ger en robotassisterad operation snabbare återhämtning efter operation. Men påverkas det onkologiska resultatet? Hur ser patienternas livskvalitet ut? Är det ekonomiskt försvarbart?

Lokal: Lukten

LOKAL: Lukten

TID: 10.15

Handläggning av gravida kvinnor med Chiari malformation typ 1: En nationell enkät riktad till neurokirurger, anestesiologer och obstetriker

Erik Öhlén^{1,2}, ST-läkare inom Barn- och ungdomsmedicin, Doktorand, Barn- och ungdomskliniken Sörmland, Mälarsjukhuset

Handledare och medverkande forskare: D. Jacobson², S. Brismar-Wendel³, E. Edström^{1,4,5}, A. Elmi-Terander^{1,4,5,6}

Anknytning till universitet: ¹Institutionen för Klinisk Neurovetenskap, Karolinska Institutet, Stockholm; ²Centrum för klinisk forskning Sörmland, Uppsala Universitet, Eskilstuna; ³Institutionen för Kliniska Vetenskaper, Karolinska Institutet, Danderyds Sjukhus, Stockholm; ⁴Capio Spine Center Stockholm, Löwenströmska Sjukhuset, Upplands-Väsby; ⁵Institutionen för Medicinska Vetenskaper, Örebro Universitet, Örebro; ⁶Institutionen för Kirurgiska Vetenskaper, Uppsala Universitet, Uppsala

Bakgrund: Majoriteten av vuxna med Chiari malformation typ 1 (CM1) är kvinnor i fertil ålder, och frågor kring handläggning av gravida med CM1 är vanliga. Riktlinjer saknas och området är en utmaning för involverade specialiteter.

Metod: Landets anestesiologer (ANE), obstetriker (OB) och neurokirurger (NK) fick möjlighet att besvara en webbaserad enkät om kunskap och erfarenhet av gravida kvinnor med CM1. Frågorna var av kvantitativ karaktär med möjlighet till kommentarer. Svaren genomgick en mixed-methods analys.

Resultat: 73 ANE, 119 OB och 21 NK svarade på enkäten. De flesta NK (95%), men endast 19% av ANE och 39% av OB, hade erfarenhet av att handlägga en gravid kvinna med CM1. Fler NK ansåg att symtomen vid CM1 förblir stabila eller förbättras (40%) än försämras (30%) under graviditet. NK och OB föredrog oftare vaginal förlossning än ANE, men 71% av NK rekommenderade kejsarsnitt i generell anestesi för symtomatiska, obehandlade patienter. Majoriteten av NK (71%) uppgav brist på konsensus. Den kvalitativa analysen visade en stor variation i åsikter kring förlossningssätt. Många förespråkade en individualiserad handläggning baserad på symtom och radiologi. ANE och OB efterfrågade en multidisciplinär bedömning, samtidigt som de välkomnade evidensbaserade riktlinjer.

Slutsats: Studien bekräftar den oenighet som finns kring ämnet. Samtidigt fanns en samsyn kring behovet av evidensbaserade riktlinjer och individualiserad bedömning baserad på symtom, radiologi och multidisciplinärt samarbete.

Lokal: Lukten

LOKAL: Lukten

TID: 10.30

AFRICAN CRITICAL ILLNESS OUTCOMES STUDY (ACIOS)

Carl Otto Schell, överläkare, Medicinkliniken Nyköpings Lasarett, Global folkhälsa, Karolinska Institutet, Centrum för klinisk forskning Sörmland, Uppsala Universitet

Bakgrund: Kritisk sjukdom är sviktande funktion av vitala organ med hög risk för snar död utan behandling. Det saknas goda data som beskriver förekomst, behandling och utfall för hela gruppen kritiskt sjuka patienter över länder och kontinenter.

Metod: En internationell, prospektiv punktprevalensstudie vid akutsjukhus över hela i Afrika. Metoden som hade utvecklats i Sörmland, innebar forskarna på en viss dag undersökte alla inneliggande vuxna, oavsett på vilken avdelning de vårdades. Förekomst av kritisk sjukdom, pågående vård och 7-dagarsmortalitet studerades. Kritisk sjukdom förelåg om minst en vitalparameter var gravt avvikande.

Resultat: Studien inkluderade 19 872 patienter från 180 sjukhus i 22 afrikanska länder under hösten 2023. Medianåldern var 40 år (IQR 29–59) och 56 % patienter var kvinnor. Av alla patienter avled 4,9 % inom 7 dagar. De kritiskt sjuka utgjorde 12,5 % av alla patienter, 69 % vårdades på vanliga vårdavdelningar och 20,7% av dem avled. Av de kritiskt sjuka patienterna med hypoxi fick 48 % syrgas; med cirkulationssvikt fick 54 % intravenös vätska; och av medvetandesänkta 49 % luftvägsintervention eller stabilt sidoläge.

Slutsats: En av åtta patienter på sjukhus i Afrika är kritiskt sjuk, och av dessa dör en av fem inom 7 dagar. De flesta kritiskt sjuka vårdas på vanliga vårdavdelningar, och majoriteten får inte ens essentiell emergency and critical care (EECC). Klokt utformade hälsosystem för akut och kritiskt sjuka patienter skulle kunna ha folkhälsoeffekter.

African Critical Illness Outcomes Study (ACIOS) Investigators. The African Critical Illness Outcomes Study (ACIOS): a point prevalence study of critical illness in 22 nations in Africa. **Lancet. 2025 405;10480 715-724**

Kontaktuppgifter Centrum för klinisk forskning

Chef för Centrum för klinisk forskning

Magnus A Johansson

E-post: magnus.a.johansson@regionsormland.se

Forskningshandledare

Christina Andreae

E-post: Christina.Andreae@regionsormland.se

Ove Axelsson

E-post: Ove.Axelsson@uu.se

Markus Castegren

E-post: Markus.Castegren@regionsormland.se

Linus Johnsson

E-post: Linus.Johnsson@regionsormland.se

Carl Otto Schell

E-post: CarlOtto.Schell@regionsormland.se

Linda Swanson

E-post: Linda.Swanson@regionsormland.se

Omid Sadr Azodi

E-post: Omid.Sadr.Azodi@regionsormland.se

Statistiker

Ulf Larsson

E-post: Ulf.Larsson@regionsormland.se

Sektionen för tandvård

Lars Hjalmarsson

E-post: Lars.Hjalmarsson@regionsormland.se

Biobanksamordnare

Christina Gökstorp

E-post: Christina.Gokstorp@regionsormland.se

Petri Olivius

E-post: petri.olivius@regionsormland.se

Administratör

Pernilla Larsson

E-post: Pernilla.Larsson@regionsormland.se

Centrum för klinisk forskning, Region Sörmland

Drottninggatan 10

632 17Eskilstuna

Tfn: 072-143 42 21

E-post: centrumforkliniskforskning@regionsormland.se

<https://samverkan.regionsormland.se/Utbildning-och-forskning>